

ELEMENTAIRE BEDRIJFSADMINISTRATIE MBO 3

Deel I De boekhoudcyclus

Hoofdstuk 3 van 15

Grootboek, boekingsregels en journaalposten

Inhoud

- 3.1 Het openen van het grootboek
- 3.2 Boekingsregels, journaalposten en journaal
- 3.3 Het decimale rekeningenstelsel
- 3.4 Begrippen

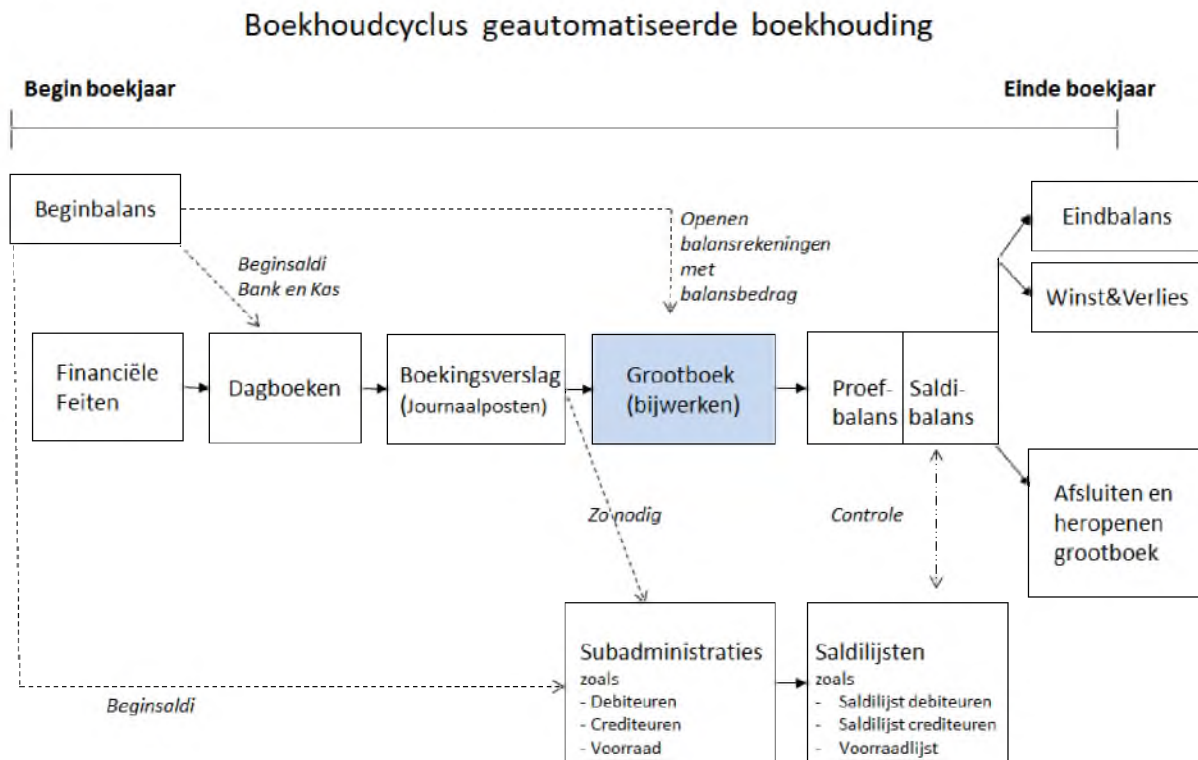
Op de site www.mbo-economie.nl kun je downloaden:

- Opgaven en theorievragen lesbrief 3 Grootboek, boekingsregels en journaalposten
- Werkbladen lesbrief 3 Grootboek, boekingsregels en journaalposten

De inhoud van deze publicatie is zo veel mogelijk afgestemd op de specifieke boekhoudkundige kennisvereisten voor het beroep van financieel administratief medewerker (mbo kwalificatiedossier financieel administratieve beroepen; niveau 3). Maar deze vereisten zijn voor meerdere interpretaties vatbaar en het is daarom lang niet altijd duidelijk of een bepaalde boeking nu wel of niet tot de vereisten behoort. Een onderdeel dat in deze publicatie niet meer aan de orde komt is het maken van collectieve journaalposten vanuit dagboeken in een handmatige boekhouding.

De publicatie is gemaakt door één persoon en het is daarom onvermijdelijk dat er fouten en omissies in de publicatie voorkomen. Mail fouten, vragen en opmerkingen naar: gcsslingerland@gmail.com
Voor de andere hoofdstukken van deze publicatie zie: www.mbo-economie.nl

H3 Grootboek, boekingsregels en journaalposten

In een periode komen veel financiële feiten voor en die leiden allemaal tot wijzigingen in balansposten. Om deze grote hoeveelheid financiële feiten efficiënt én ook overzichtelijk te kunnen verwerken heeft men in het verleden een systeem bedacht dat werkt met een zogenaamd grootboek.

Voor elke balanspost wordt een aparte kaart (een rekening) gemaakt en op die rekening wordt het beginbedrag en alle wijzigingen in de balanspost genoteerd gedurende een periode.

Daarbij neemt de balanspost Eigen vermogen een bijzondere positie in. Toe- of afnamen van het Eigen vermogen worden niet op de grootboekkaart Eigen vermogen zelf genoteerd, maar op zogenaamde Hulprekeningen van het Eigen Vermogen (HEV: kosten, opbrengsten en rekening privé).

Alle grootboekkaarten (inclusief de hulprekeningen van het eigen vermogen) bij elkaar vormen het zogenaamde grootboek.

Dit hoofdstuk gaat over het grootboek en hoe je daar wijzigingen in aanbrengt.

3.1 Het openen van het grootboek

Voor elke post op de balans wordt een aparte kaart aangemaakt. Een dergelijke kaart noemt men een grootboekkaart, grootboekrekening of rekening. Op de grootboekkaart van een balanspost noteer je naast het beginbedrag dat op de balans staat ook alle veranderingen in de balanspost. Alle grootboekkaarten bij elkaar (waaronder de nog te bespreken hulprekeningen van het eigen vermogen) vormen het zogenaamde grootboek.

Op een balans komen verschillende typen balansposten voor: namelijk: bezittingen, schulden en het eigen vermogen. En daarom komen er in het grootboek dus ook verschillende typen grootboekrekeningen voor, namelijk:

1. rekeningen van bezit,
2. rekeningen van schuld en
3. de rekening Eigen vermogen (met de hulprekeningen van het eigen vermogen)

Grootboekrekeningen van bezit

- Alle grootboekrekeningen die een weergave zijn van een bezit op de balans worden een grootboekrekening van bezit genoemd. Voorbeelden van grootboekrekeningen van bezit zijn: gebouwen, inventaris, machines, bedrijfsauto's, voorraden, debiteuren, banktegoeden en kasgeld.
- Een grootboekrekening van bezit wordt in het grootboek debet (links) geopend met het bedrag waarvoor het ook debet op de balans staat.

Voorbeeld opening rekening van bezit

Debet	Voorraad goederen	Credit
1/1 Van Balans	€ 70.000	

- Doet er zich later een financieel feit voor waardoor de voorraad goederen van het bedrijf verandert, dan zal dit worden genoteerd op deze grootboekkaart Voorraad goederen.

Grootboekrekeningen van schuld

- Alle grootboekrekeningen die een weergave zijn van een schuld op de balans worden een grootboekrekening van schuld genoemd. Voorbeelden van grootboekrekeningen van schuld zijn: hypothecaire lening, onderhandse lening, crediteuren en een rekening courant krediet bij een bank.
- Een grootboekrekening van schuld wordt credit (rechts) geopend met het bedrag waarvoor het ook credit op de balans staat.

Voorbeeld opening rekening van schuld

Debet	Crediteuren	Credit
	1/1 Van Balans	€ 10.000

- Doet er zich later een financieel feit voor waardoor de schuld van een bedrijf aan crediteuren verandert, dan zal dit worden genoteerd op deze grootboekkaart Crediteuren.

Rekening Eigen vermogen (EV) en hulprekeningen van eigen vermogen (HEV)

- Ook de balanspost Eigen vermogen krijgt in het grootboek zijn eigen grootboekkaart.
- De grootboekrekening Eigen vermogen wordt in het grootboek credit (rechts) geopend met het bedrag waarvoor het ook credit op de balans staat.

Debet	Eigen Vermogen	Credit
	1/1 Van Balans	€ 280.000

- Je zou nu verwachten dat als er zich een financieel feit voordoet waardoor het Eigen vermogen verandert, dat dit dan ook op deze grootboekrekening Eigen vermogen wordt genoteerd.

Maar dat is niet het geval!

Als je in een periode alle wijzigingen in het eigen vermogen op de grootboekrekening Eigen vermogen zelf zou noteren, dan zou deze grootboekrekening heel erg lang en heel erg onoverzichtelijk worden.

Daarom doet men het volgende. Als door een financieel feit het Eigen vermogen verandert dan wordt dit **NIET** op de grootboekkaart Eigen vermogen zelf geboekt, maar op een aparte hulprekening (hulpkaart) van het eigen vermogen (HEV). Een hulprekening van het eigen vermogen geeft een *verandering* aan in het Eigen vermogen.

Het voordeel van het gebruiken van hulprekeningen van het eigen vermogen is dat men op die manier een goed overzicht krijgt van de veranderingen in het Eigen vermogen.

Er zijn 3 soorten Hulprekeningen van het Eigen Vermogen (HEV):

a. Opbrengstenrekeningen (HEV, opbrengsten)

Als het Eigen vermogen door een zakelijk financieel feit *toeneemt*, dan wordt dit niet op de grootboekkaart eigen vermogen geboekt, maar op een aparte opbrengstenrekening.

b. Kostenrekeningen (HEV, kosten)

Als het Eigen vermogen door een zakelijk financieel feit *afneemt*, dan wordt dit niet op de grootboekkaart eigen vermogen geboekt, maar op een aparte kostenrekening.

c. De rekening Privé (HEV, privé)

Soms neemt het eigen vermogen van een bedrijf toe óf af omdat de eigenaar van het bedrijf als privépersoon geld of goederen in de zaak brengt (privé-stortingen) of juist uit de zaak haalt (privé-opnamen). Privé-stortingen en privé-opnamen worden altijd op de grootboekrekening Privé geboekt.

Hulprekeningen van het eigen vermogen (opbrengsten, kosten en privé) komen niet voor op de balans en worden daarom in het grootboek aan het begin van een periode niet geopend met een balansbedrag. Deze rekeningen zijn aan het begin van een boekingsperiode helemaal leeg in het grootboek.

Samenvattend

Er zijn twee typen grootboekrekeningen in een grootboek

Balansrekeningen

- Rekeningen van bezit
- Rekeningen van schuld
- De rekening Eigen vermogen zelf

Deze rekeningen komen voor op de balans en deze rekeningen worden in het begin van een boekperiode dan ook in het grootboek geopend debet of credit met het bedrag waarvoor ze debet of credit op de balans staan.

Hulprekeningen van het eigen vermogen (HEV)

Deze geven *veranderingen* in het Eigen vermogen weer en bestaan uit:

- Kostenrekeningen
- Opbrengstenrekeningen
- Rekening Privé

De hulprekeningen van het eigen vermogen komen niet voor op de balans. Deze rekeningen worden daarom aan het begin van een boekperiode niet geopend in het grootboek met een balansbedrag. Deze rekeningen zijn leeg aan het begin van een boekperiode.

Voorbeeld 1 Het openen van het grootboek

Debet	Balans Wijsman 1-1-2018		Credit
Winkel	€ 250.000	Eigen Vermogen	€ 157.800
Winkelinventaris	- 30.000		
Voorraad goederen	- 70.000	6% Hypothecaire lening	- 200.000
Debiteuren	- 800		
ING-bank	- 10.000	Crediteuren	- 4.200
Kas	- 1.200		
	<u>€ 362.000</u>		<u>€ 362.000</u>

Naast de op de balans genoemde rekeningen komen in het grootboek van Wijsman de volgende hulprekeningen van het eigen vermogen (HEV) voor:

- Huisvestingskosten
- Administratiekosten
- Kostprijs verkopen
- Assurantiecosten
- Interestkosten
- Opbrengst verkopen
- Privé

Gevraagd

Open het grootboek van Wijsman per 1-1-2018

Uitwerking

Debet		Winkel		Credit
1/1 Van Balans		250.000		

Debet		Winkelinventaris		Credit
1/1 Van Balans		30.000		

Debet		Voorraad goederen		Credit
1/1 Van Balans		70.000		

Debet		Debiteuren		Credit
1/1 Van Balans		800		

Debet		Bank (ING)		Credit
1/1 Van balans		10.000		

Debet		Kas		Credit
1/1 Van Balans		1.200		

Debet		Eigen Vermogen		Credit
			1/1 Van Balans	157.800

Debet		6% Hypothecaire lening		Credit
			1/1 Van Balans	200.000

Debet		Crediteuren		Credit
			1/1 Van Balans	4.200

Debet		Huisvestingskosten		Credit

Debet		Assurantielasten		Credit

Debet		Administratiekosten		Credit

Debet		Interestkosten		Credit

Debet		Kostprijs verkopen		Credit

Debet		Opbrengst verkopen		Credit

Debet		Privé		Credit

Scontrovorm

De bovenstaande grootboekrekeningen zijn verdeeld in een linkerhelft (debetzijde) en een rechterhelft (creditzijde). Men spreekt dan van grootboekrekeningen in scontrovorm (T-vorm). Deze vorm kom je vaak tegen in theorieboeken.

In de beroepspraktijk kom je echter vaak grootboekrekeningen tegen in een gewijzigde scontrovorm. Bij de gewijzigde scontrovorm is de grootboekkaart verdeeld in meerdere kolommen, waaronder twee kolommen met de titel Debet en Credit. Deze staan dan meestal naast elkaar aan de rechterzijde van de kaart. Grootboekkaart 700 Voorraad goederen kan er dan bijvoorbeeld als volgt uitzien:

700 Voorraad goederen			
Datum	Omschrijving	Debet	Credit
1/1	Van balans	70.000	

Met deze vorm gaan we nog werken in hoofdstuk 7 bij de kaarten die gebruikt worden bij de subadministraties debiteuren en crediteuren.

3.2 Boekingsregels

We hebben nu voor Wijsman een grootboek gemaakt. Een grootboek dat bestaat uit balansrekeningen en uit hulprekeningen van het eigen vermogen (HEV). Maar hoe moet je nu veranderingen noteren op deze grootboekkaarten? Wanneer moet je een bedrag debet of credit boeken? Daarvoor zijn regels. En die regels worden boekingsregels genoemd en deze verschillen naar type grootboekrekening.

Boekingsregels voor een rekening van bezit

Een bezit staat altijd **debet op** de balans

- Als je een bezit wilt laten **toenemen**, dan moet je een bedrag aan dezelfde kant boeken, dus **ook debet**.
- Als je een bezit wilt laten **afnemen** dan moet je een bedrag aan de andere kant boeken, dus **credit**.

Boekingsregels voor een rekening van schuld

Een schuld staat altijd **credit op** de balans

- Als je een schuld wilt laten **toenemen**, dan moet je een bedrag aan dezelfde kant boeken, dus **ook credit**.
- Als je een schuld wilt laten **afnemen** dan moet je een bedrag aan de andere kant boeken, dus **debet**.

Boekingsregels voor Hulprekeningen van het Eigen Vermogen (HEV)

Het Eigen vermogen staat altijd **credit** op de balans

- Als je het Eigen vermogen wilt laten **toenemen** dan moet je dit aan dezelfde kant boeken, dus **ook credit**.
Opbrengsten en Privéstortingen worden dus **credit** geboekt.
- Als je het Eigen vermogen wilt laten **afnemen** dan moet je dit aan de andere kant boeken, dus **debet**.
Kosten en Privéopnames worden dus **debet** geboekt

Boekingsregels voor rekening van bezit

Debet	Bezit	Credit
Van Balans		
Toename van bezit	Afname van bezit	

Boekingsregels voor rekening van schuld

Debet	Schuld	Credit
	Van Balans	
Afname van schuld	Toename van schuld	

Boekingsregels voor Hulprekeningen van het Eigen Vermogen (HEV)

Debet	Opbrengstenrekening	Credit
	Opbrengsten (EV↑)	

Debet	Kostenrekening	Credit
Kosten (EV↓)		

Debet	Privé	Credit
Privé-opnamen (EV↓)	Privé-stortingen (EV↑)	

Voorbeeld 2

Debet	Balans Wijsman 1-1-2018		Credit
Winkel	€ 250.000	Eigen Vermogen	€ 157.800
Winkelinventaris	- 30.000	6% Hypothecaire lening	- 200.000
Voorraad goederen	- 70.000	Crediteuren	- 4.200
Debiteuren	- 800		
ING-bank	- 10.000		
Kas	- 1.200		
	€ 362.000		€ 362.000

Naast de op de balans genoemde rekeningen komen in het grootboek van Wijsman de volgende hulprekeningen van het eigen vermogen (HEV) voor:

- Huisvestingskosten
- Assurantiekosten
- Privé
- Administratiekosten
- Interestkosten
- Kostprijs verkopen
- Opbrengst verkopen

Bij Wijsman doen zich in de maand januari de volgende financiële feiten voor

- 2/1 Wijsman koopt volgens K001 voor € 2.000,- goederen en betaalt deze contant.
- 3/1 Wijsman heeft een tegoed bij de ING-bank. Hij ontvangt volgens ING-bankafschrift B001 van debiteur J. de Korte (nummer: 130033): € 1.000,-.
- 4/1 Wijsman doet op 3/1 nog een grote betaling per ING-bank. Daardoor staat Wijsman op 4/1 "rood" op zijn bankrekening bij ING. Hij heeft dus op 4/1 een schuld aan de ING. Volgens bankafschrift B003 is er vervolgens € 1.500,- afgeschreven van de ING-bankrekening als betaling aan leverancier J. Kluitert (nummer: 140044)
- 5/1 Wijsman koopt volgens inkoopfactuur IF001 voor € 5.000,- goederen op rekening bij J. Marsman (nummer 140102) De goederen zijn ontvangen.
- 5/1 Wijsman koopt enkele kantoorartikelen zoals pennen en papier voor € 200,- en hij betaalt deze contant (K002).
- 6/1 Wijsman verkoopt op 6/1 volgens verkoopfactuur VF001 voor € 5.000,- goederen op rekening aan J. de Lange (nummer: 130077) De goederen had hij ingekocht voor € 3.000,-.

Gevraagd

Welke grootboekrekeningen veranderen er en met welk bedrag debet of credit?

Uitwerking

Datum	Stuknr	Grootboekrekening die verandert	Soort rekening	Toe- of afname	Debet	Credit
2/1	K001	Goederen	Bezit	Toe	2.000	
		Kas	Bezit	Af		2.000
3/1	B001	ING-bank	Bezit	Toe	1.000	
		Debiteuren (130033)	Bezit	Af		1.000
4/1	B003	Bank	Schuld	Toe		1.500
		Crediteuren (140044)	Schuld	Af	1.500	
5/1	IF001	Goederen	Bezit	Toe	5.000	
		Crediteuren (140102)	Schuld	Toe		5.000
5/1	K002	Administratiekosten	HEV	EV Af	200	
		Kas	Bezit	Af		200

6/1	VF001	Debiteuren (130077)	Bezit	Toe	5.000	
		Opbrengst verkopen *	HEV	EV Toe		5.000
		Kostprijs verkopen *	HEV	EV Af	3.000	
		Goederen	Bezit	Af		3.000

** Brutowinst*

Bij een verkoop van goederen boek je de verkoopwaarde (= aantal stuks x verkoopprijs) op de grootboekrekening Opbrengst verkopen (= omzet).

De verkochte goederen heb je ooit ingekocht tegen een inkoopprijs. De waarde van de verkochte goederen tegen de inkoopprijs (aantal stuks x inkoopprijs) boek je op rekening kostprijs (inkoopwaarde) verkopen.

In dit voorbeeld zijn er goederen verkocht voor € 5.000,-. Van die goederen bedroeg de inkoopwaarde € 3.000,-. Er is op deze goederen dus een brutowinst gemaakt van € 5.000,- minus € 3.000,- = € 2.000,-

$$\text{Brutowinst} = \text{opbrengst verkopen (omzet)} - \text{kostprijs (inkoopwaarde) verkopen}$$

Voorbeeld 3

Debet	Balans Van Putten 1-1-2018		Credit
Gebouwen	€ 350.000	Eigen Vermogen	€ 121.000
Inventaris	- 40.000	6% Hypothecaire lening	- 300.000
Voorraad goederen	- 20.000	Crediteuren	- 15.000
Debiteuren	- 5.000		
Bank	- 20.000		
Kas	- 1.000		
	<u>€ 436.000</u>		<u>€ 436.000</u>

Naast de op de balans genoemde rekeningen komen in het grootboek van Van Putten de volgende hulprekeningen van het eigen vermogen voor:

- Opbrengst verkopen
- Kostprijs verkopen
- Portokosten

Gevraagd

Geef voor de hieronder vermelde financiële feiten aan welke grootboekrekeningen Van Putten moet debiteren of crediteren en voor welke bedragen.

Datum:	Stuknr	Omschrijving
2/1	B001	Ontvangen per bank € 2.000,- van afnemer Slagter (130055)
5/1	IF001	Gekocht op rekening goederen voor € 1.500,- van J. Winklaar (140111). De goederen zijn ontvangen.
7/1	VF001	Verkocht op rekening goederen voor € 2.000,- aan C. Tahiri (130056). De inkoopwaarde van de goederen is € 1.500,-. De goederen zijn geleverd.
12/1	B002	Betaald per bank € 1.250,- aan leverancier Koelstra (140033)
18/1	B003	Ontvangen per bank € 2.000,- van afnemer Koreman (130059)
25/1	K001	Gekocht postzegels voor € 25,- per kas.
27/1	K002	Voor huishoudgeld is € 150,- uit de kas van de zaak gehaald.
31/1	B004	Per bank is € 5.000,- afgelost op de hypothecaire lening.

Uitwerking

Datum	Stuknr	Grootboekrekening die verandert	Soort rekening	Toe- of afname	Bedrag	
					Debet	Credit
2/1	B001	Bank	Bezit	Toe	2.000	
		Debiteuren (130055)	Bezit	Af		2.000
5/1	IF001	Voorraad goederen	Bezit	Toe	1.500	
		Crediteuren (140111)	Schuld	Toe		1.500
7/1	VF001	Debiteuren (130056)	Bezit	Toe	2.000	
		Opbrengst verkopen	HEV	EV Toe		2.000
		Kostprijs verkopen	HEV	EV Af	1.500	
		Goederen	Bezit	Af		1.500
12/1	B002	Crediteuren (140033)	Schuld	Af	1.250	
		Bank	Bezit	Af		1.250
18/1	B003	Bank	Bezit	Toe	2.000	
		Debiteuren (130059)	Bezit	Af		2.000
25/1	K001	Portokosten	HEV	EV Af	25	
		Kas	Bezit	Af		25
27/1	K002	Privé	HEV	EV Af	150	
		Kas	Bezit	Af		150
31/1	B004	6% Hypothecaire lening	Schuld	Af	5.000	
		Bank	Bezit	Af		5.000

Nog te verrichten aanpassingen

- Hupkolommen weg
In voorgaande tabel zijn de kolommen “Soort rekening” en “Toe- en afname” zogenaamde hulpkolommen. Deze kolommen helpen je bij het bepalen van de vraag of een bedrag debet of credit moet worden genoteerd. Als je veel werkt met de boekingsregels dan heb je die hulpkolommen niet meer nodig.
- Het woord “Aan” toevoegen
Het is gebruikelijk om bij grootboekrekeningen waarbij een bedrag wordt gecrediteerd het woord “Aan” te plaatsen vóór de naam van de grootboekrekening
- Begin- en eindtellingen toevoegen
Vanuit een oogpunt van controle wordt een lijst met veranderingen vaak gestart met de totaalstellingen debet en credit van de (begin)balans en geëindigd met eindtellingen debet en credit. Het volgende moet dan van toepassing zijn. De eindtellingen debet en credit van de lijst moeten aan elkaar gelijk zijn én zij zullen gelijk moeten zijn aan de totaalstellingen debet en credit van de nog op te stellen proefbalans.

Pas je deze aanpassingen toe op bovenstaande lijst met veranderingen dan ziet deze er uit zoals op de volgende pagina is afgebeeld. Een dergelijke lijst met veranderingen wordt een journaal genoemd.

Van Putten JOURNAAL januari 2018

Datum	Stuknr	Grootboekrekening	Bedrag	
			Debet	Credit
		Balanstellingen	436.000	436.000
2/1	B001	Bank	2.000	
		Aan Debiteuren (130055)		2.000
5/1	IF001	Voorraad goederen	1.500	
		Aan Crediteuren (140111)		1.500
7/1	VF001	Debiteuren (130056)	2.000	
		Aan Opbrengst verkopen		2.000
		Kostprijs verkopen	1.500	
		Aan Goederen		1.500
12/1	B002	Crediteuren (140033)	1.250	
		Aan Bank		1.250
18/1	B003	Bank	2.000	
		Aan Debiteuren (130059)		2.000
25/1	K001	Portokosten	25	
		Aan Kas		25
27/1	K002	Privé	150	
		Aan Kas		150
31/1	B004	6% Hypothecaire lening	5.000	
		Aan Bank		5.000
		Eindtellingen	451.425	451.425

Journalposten

Je maakt een journalpost als je voor een bepaald financieel feit (of boekingsdocument) aangeeft

- welke grootboekrekeningen veranderen
- debet of credit
- met welke bedragen

Hoe je journalposten maakt heb je al gezien in de voorgaande voorbeelden 2 en 3. Je hebt toen voor elk financieel feit aangegeven welke grootboekrekeningen er veranderden, debet of credit en met welk bedragen. Daarbij heb je gebruik gemaakt van de boekingsregels.

Het journal

Een journal is een lijst waarop voor meerdere financiële feiten in een periode staat aangegeven welke grootboekrekeningen er veranderen, debet of credit en met welk bedragen. Een journal is een lijst met journalposten, waarbij de lijst begint met de tellingen debet en credit van de balans en eindigt met eindtellingen debet en credit.

De eindtellingen debet en credit van het journal moeten gelijk zijn aan elkaar én zullen gelijk moeten gelijk zijn aan de totaaltellingen debet en credit van de nog op te stellen proefbalans.

3.3 Het decimale rekeningenstelsel

Als een grootboek uit een groot aantal grootboekrekeningen bestaat dan wordt het grootboek erg onoverzichtelijk. Daarom wordt er vaak gebruik gemaakt van een handige indeling.

Een voorbeeld van een handige indeling is het decimale rekeningstelsel. Hierbij krijgen de grootboekrekeningen behalve een naam ook een nummer. Een nummer dat vaak uit 3 cijfers bestaat (van 000 tot en met 999). Het eerst cijfer van dat nummer van een grootboekrekening geeft daarbij aan tot welke groep (rubriek) een grootboekrekening behoort. Grootboekrekeningen die een nummer hebben dat begint met hetzelfde cijfer behoren dus tot dezelfde groep grootboekrekeningen. Het decimaal rekeningstelsel kent 10 rubrieken (groepen grootboekrekeningen): rubriek 0 tot en met rubriek 9.

<i>Rubriek 0:</i>	<i>Rekeningen van vaste activa, eigen vermogen en vreemd vermogen lang</i> Voorbeelden: Gebouwen, Inventaris, Machines, Bedrijfsauto's, Eigen vermogen, Hypotheek en Privé
<i>Rubriek 1:</i>	<i>Vorderingen op korte termijn</i> zoals Debiteuren <i>Liquide middelen</i> zoals Kas en een Bank(tegoed) <i>Schulden op korte termijn</i> zoals Crediteuren en een Bank(schuld)
<i>Rubriek 2:</i>	<i>Tussenrekeningen</i> zoals Kruisposten (Geld onderweg)
<i>Rubriek 3:</i>	<i>Vorraad grondstoffen</i>
<i>Rubriek 4:</i>	<i>Normale bedrijfskosten</i> Zoals Huisvestingskosten, Lonen, Autokosten en Administratiekosten
<i>Rubriek 5:</i>	<i>Rekeningen voor verdeling van indirecte kosten</i>
<i>Rubriek 6:</i>	<i>Fabricagekosten</i>
<i>Rubriek 7:</i>	<i>Vorraad eindproducten / handelsgoederen</i>
<i>Rubriek 8:</i>	<i>Verkooprekeningen</i> Zoals Opbrengst verkopen, Inkoopwaarde verkopen, Kortingen en Rabatten
<i>Rubriek 9:</i>	<i>Rekeningen voor overige resultaten</i> Zoals Incidentele resultaten (dat zijn resultaten die niet vaak voorkomen). Bijvoorbeeld Voorraadverschillen, Kasverschillen, Resultaat verkoop duurzaam productiemiddel.

Bij een handelsonderneming komen de rubrieken 3 (grondstoffen), 5 (indirecte kosten) en 6 (fabricagekosten) veelal niet voor omdat bij deze bedrijven geen sprake is van het fabriceren van eindproducten met behulp van grondstoffen.

Bij een handelsonderneming zijn de rekeningen van bezit, schuld en het eigen vermogen de rekeningen in de rubrieken 0, 1, 2 en 7. Dit worden ook wel de balansrekeningen genoemd. Deze rekeningen komen alle voor op de balans.

De kostenrekeningen komen voor in rubriek 4 (normale bedrijfskosten), in rubriek 8 (Inkoopwaarde verkopen en Rabatten en kortingen) en in rubriek 9 (incidentele of toevallige kosten zoals negatief kasverschil, negatief voorraadverschil of verlies bij verkoop van duurzaam productiemiddel).

De opbrengstenrekeningen komen voor in rubriek 8 (opbrengst verkopen = omzet) en in rubriek 9 (incidentele opbrengsten zoals een positief kasverschil, positief voorraadverschil of een winst bij verkoop bij een duurzaam productiemiddel).

Het decimale rekeningstelsel zal vanaf nu worden gebruikt. Omdat de nummers die wij aan de rekeningen geven bestaan uit 3 cijfers kunnen per rubriek 100 verschillende grootboekrekeningen worden gemaakt. In rubriek 4 kunnen bijvoorbeeld 100 verschillende rekeningen van kostensoorten bestaan. De eerste kostenrekening is dan rekening 400 en de laatste rekening 499.

Alle grootboekrekeningnummers die een bedrijf gebruikt staan vrijwel altijd in een overzichtelijk schema. Men noemt dit een rekeningschema. Een rekeningschema is een overzicht van de nummers en de namen van alle grootboekrekeningen die een bedrijf gebruikt. Er bestaat niet één rekeningschema voor alle bedrijven. Elk bedrijf gebruikt zijn eigen rekeningschema. Het rekeningschema op de volgende pagina is maar een voorbeeld.

Als we bij het voorgaande voorbeeld 3 het rekeningschema op de volgende pagina gebruikt zouden hebben dan zou het journaal er als volgt hebben uitgezien. De kolom met \checkmark komt later nog aan de orde.

Van Putten JOURNAAL januari 2018

Datum	Stuknr	Rek. nr	Grootboekrekening	Bedrag		\checkmark
				Debet	Credit	
			Balanstellingen	436.000	436.000	
2/1	B001	110	Bank	2.000		
		Aan 130	Debiteuren (130055)		2.000	
5/1	IF001	700	Voorraad goederen	1.500		
		Aan 140	Crediteuren (140111)		1.500	
7/1	VF001	130	Debiteuren (130056)	2.000		
		Aan 850	Opbrengst verkopen		2.000	
		800	Kostprijs verkopen	1.500		
		Aan 700	Voorraad Goederen		1.500	
12/1	B002	140	Crediteuren (140033)	1.250		
		Aan 110	Aan Bank		1.250	
18/1	B003	110	Bank	2.000		
		Aan 130	Debiteuren (130059)		2.000	
25/1	K001	431	Portokosten	25		
		Aan 100	Kas		25	
27/1	K002	065	Privé	150		
		Aan 100	Kas		150	
31/1	B004	070	6% Hypothecaire lening	5.000		
		Aan 110	Bank		5.000	
			Eindtellingen	451.425	451.425	

Voorbeeld van een rekeningschema van een handelsbedrijf gebaseerd op het decimale rekeningenstelsel (excl. lonen en btw buitenland)

Rubriek 0	Rubriek 1	Rubriek 2	Rubriek 4	Rubriek 7	Rubriek 8	Rubriek 9
<i>Vaste Activa, Langlopende Schulden, Eigen Vermogen</i>	<i>Vlottende activa (excl. voorraden), Korte schulden</i>	<i>Tussen- rekeningen</i>	<i>Kostenrekeningen</i>	<i>Voorraadrekeningen</i>	<i>Opbrengsten- rekeningen</i>	<i>Winst- en verliesrekeningen</i>
020 Gebouwen	100 Kas	200 Kruisposten	405 Afschrijvingskosten	700 Voorraad goederen	800 Kostprijs verkopen	910 Betalingskorting
021 Afschrijving gebouwen	110 Bank		408 Huur	710 Te ontvangen goederen	830 Rabatten en kortingen	930 Interestbaten
030 Inventaris	130 Debiteuren		410 Onderhoud gebouwen	720 Te leveren goederen	850 Opbrengst verkopen hoog	940 Resultaatverkoop dpm
031 Afschrijving inventaris	135 Nog te verz. facturen		411 Gas, water, licht	730 Prijsverschillen inkopen	851 Opbrengst verkopen laag	945 Opbrengst verhuur
040 Machines	136 Te verz. creditnota's		412 Schoonmaakkosten			950 Voorraadverschil
041 Afschrijving machines	140 Crediteuren		415 Onderhoud machines			951 Kasverschil
050 Auto's	145 Nog te ontv. facturen		420 Autokosten			952 Betalingsverschil
051 Afschrijving auto's	146 Te ontv. creditnota's		425 Personeelskosten			953 Afrondingsverschil
060 Eigen vermogen	160 Te ver. btw laag		430 Kantoorartikelen			960 Resultaat prijsverschillen
065 Privé	161 Te ver. btw hoog		431 Porto			970 Resultaat oninbare vorderingen
070 Hypotheek o/g	162 Te bet. btw laag		432 Telefoon / Internet			980 Incidentele resultaten
080 Lening o/g	163 Te bet. btw hoog		433 Kosten ICT			
090 Lening u/g	165 Btw privé		440 Bankkosten			
	168 Af te dragen btw		441 Interestkosten			
	170 Vooruitbet. bedragen		450 Assurantielasten			
	171 Vooruitontv. bedragen		460 Accountantskosten			
	172 Nog te ontv. bedragen		465 Belastingen			
	173 Nog te bet. bedragen		470 Reclame en sponsoring			
			490 Overige kosten			

3.4 Begrippen

Grootboekrekening	Een “kaart” waarop voor een balanspost het beginbedrag en alle wijzigingen worden bijgehouden gedurende een periode. Veranderingen in het Eigen vermogen worden echter niet op de grootboekkaart Eigen vermogen zelf geboekt, maar op aparte hulprekeningen van het eigen vermogen (HEV): namelijk kostenrekeningen, opbrengstenrekeningen en de rekening Privé. Deze hulprekeningen behoren ook tot het grootboek.
Grootboek	Alle grootboekrekeningen tezamen (waaronder hulprekeningen van het eigen vermogen).
Grootboekrekening van bezit	Een grootboekrekening die een weergave is van een bezit op de balans.
Grootboekrekening van schuld	Een grootboekrekening die een weergave is van een schuld op de balans.
Hulprekening van het eigen vermogen (HEV)	Een grootboekrekening waarop een <i>verandering</i> in het eigen vermogen wordt geboekt.
Opbrengstenrekening	Een hulprekening van het eigen vermogen waarop bedragen worden geboekt als het eigen vermogen door een zakelijk financieel feit toeneemt. Opbrengsten zijn vergoedingen voor te leveren of geleverde goederen en diensten.
Kostenrekening	Een hulprekening van het eigen vermogen waarop bedragen worden geboekt als het eigen vermogen door een zakelijk financieel feit afneemt. Kosten zijn uitgaven aan artikelen of diensten die binnen 1 jaar worden verbruikt evenals zakelijke belastingen en waardeverliezen op bezittingen als auto's, machines, inventaris, e.d.
Scontrovorm	Een vorm die bestaat uit een linkerhelft (debetzijde) en een rechterhelft (creditzijde).
Gewijzigde scontrovorm	Een vorm die bestaat uit kolommen die naast elkaar staan. Debet en credit zijn dan twee kolommen die naast elkaar staan.
Boekingsregel	Een regel die aangeeft of een grootboekrekening moet worden gedebiteerd of gecrediteerd.
Boekingsregels voor een rekening van bezit	Toename van bezit: debet Afname van bezit: credit
Boekingsregels voor een rekening van schuld	Toename van schuld: credit Afname van schuld: debet

Boekingsregels voor de hulprekeningen van het eigenvermogen	Toename van kosten, debet (omdat EV daalt)
	Afname van kosten, credit (omdat EV stijgt)
	Toename van opbrengsten: credit (omdat EV stijgt)
	Afname van opbrengsten: debet (omdat EV daalt)
	Privéopname: debet (omdat EV daalt)
	Privéstorting: credit (omdat EV stijgt)
Decimale rekeningstelsel	Grootboekrekeningen die bij elkaar horen, krijgen een nummer dat begint met hetzelfde cijfer. Deze cijfers worden ook wel rubrieken genoemd. In totaal zijn er 10 rubrieken.
Rekeningschema	Overzicht van de nummers en de namen van alle grootboekrekeningen die een bedrijf gebruikt. Een rekeningschema sluit vaak (deels) aan op het decimale rekeningstelsel. Elk bedrijf hanteert zijn eigen rekeningschema.
Journaalpost	Geeft voor een financieel feit (boekingsdocument) aan welke grootboekrekeningen veranderen, debet of credit en met welke bedragen.
Journaal	Lijst met journaalposten. Een dergelijke lijst wordt gestart met de tellingen van de balans debet en credit en geëindigd met eindtellingen debet en credit. Deze eindtellingen moeten gelijk zijn aan de totaaltellingen van (de later op te stellen) proefbalans.

Logboek

Versie 1.1

Toegevoegd: op voorpagina verwijzing naar opgaven en werkbladen

Gecorrigeerd: in voetnoot op laatste pagina's onjuiste verwijzing naar site